Coimisiún na Scrúduithe Stáit

SCRÚDÚ NA hARDTEISTIMÉIREACHTA 2005

TÍREOLAÍOCHT – ARDLEIBHÉAL

DÉ LUAIN, 13 MEITHEAMH – TRÁTHNÓNA 1.30 GO DTÍ 4.50

Freagair **ceithre** cheist, is é sin, Ceist 1, Ceist 5 agus **dhá** cheist eile as Roinn B (ceisteanna 2, 3 agus 4).

I gcás freagraí a mbíonn plé iontu, is fearr go mór trácht go mion ar **thrí nó ar cheithre** ghné den phríomhthéama, seachas trácht go ginearálta ar mhórán pointí.

DEIMHNIGH LE DO THOIL GO BHFUIL LÉARSCÁIL SHUIRBHÉIREACHT ORDANÁIS AGUS AERFHÓTAGRAF AGAT SULA dTUGANN TÚ FAOIN bPÁIPÉAR SEO.

ROINN A – OBAIR LÉARSCÁILE
Freagair Ceist 1 go hIOMLÁN

1. Féach ar an Léarscáil Shuirbhéireacht Ordanáis 1:50000 agus ar an Eochair Eolais a tugadh duit agus freagair na ceisteanna seo a leanas:

(a) Bain úsáid as fianaise sa léaráid chun scrúdú a dhéanamh ar an chaoi inar thánaigh bonneagar iompair san Muileann gCearr i grích. **(40 marc)**

(b) Tá fianaise mhór ar lonnaíocht stairiúil lasmuigh den cheantar foirgnimh le hais a chéile Mhuileann gCearr.
Déan cur síos ar bhailíocht an ráitis seo, agus úsáid á bhaint agat as fhianaise ón léarscáil amháin.
(30 marc)

(c) Déan scrúdú ar **dhá** ghréasán lonnaíochta na tuaithe a aithríonn tú san cheantar seo.
(30 marc)

ROINN B – TÍREOLAÍOCHT FHISICEACH, SHÓISIALTA AGUS EACNAMAÍOCH
Freagair DHÁ cheist

2. TÍREOLAÍOCHT FHISICEACH: Freagair 2(a) nó 2(b) nó 2(c) nó 2(d).

(a) Oighir

(i) Trí úsáid a bhaint as samplaí in Éirinn, pléigh **trí** bhealach inar chuidigh oighearchreimeadh **agus** sil-leagan oighreachta le tírdhreach na hÉireann a chruthú. **(75 marc)**

(ii) Scaoil leá na n-oighearchlúideanna ag deireadh na hoighearthréimhse deiridh lear mór uisce.
Scrúdaigh go hachomair conas a chruthaigh sé sin an tírdhreach freisin. Déan tagairt do shamplaí in Éirinn **nár** luadh cheana i gcuid (i) thuas. **(25 marc)**

(b) Oibriú na Farraige

(i) Mínigh conas a chruthaíonn an fharraige line chósta na hÉireann trí thagairt a dhéanamh don chreimeadh **agus** don sil-leagan araon mar phróisis. **(75 marc)**

(ii) D'fhéadfadh malairt tuairime a bheith i gceist maidir leis an úsáid ar mhaith le daoine a bhaint as línte cósta.
Scrúdaigh an ráiteas seo agus tagairt agat do shamplaí in Éirinn a ndearna tú staidéar orthu. **(25 marc)**

(c) Athrú Aeráide

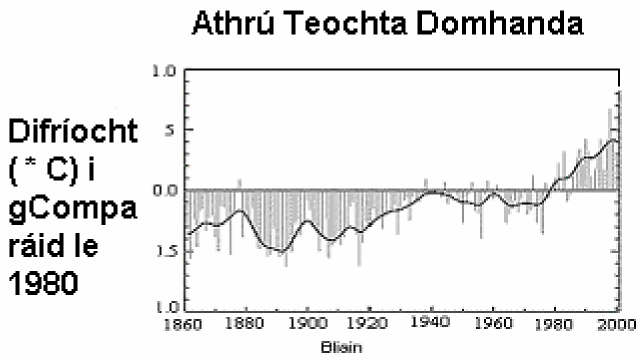

Scrúdaigh an graf thuas, a léiríonn an t-athrú a tháinig ar theochtaí domhanda le linn 140 bliain idir 1860 agus 2000.

(i) • Tabhair cúiseanna leis an treocht a léirítear.

• Rianaigh go hachomair na héifeachtaí a d'fhéadfadh a bheith ag téamh domhanda ar shochaithe daonna. **(60 marc)**

(ii) Déán anailís ar **dhá** bhealach ina bhfuil iarrachtaí á ndéanamh nó ina bhféadfaí iarrachtaí a dhéanamh chun éifeachtaí théimh dhomhanda a laghdú nó teorainn a chur leo. **(40 marc)**

(d) Sionchaitheamh agus Ollghluaiseacht

(i) Imríonn próisis an tsíonchaithimh páirt mhór i gcruthú tírdhreach. Déan tagairt do shamplaí a ndearna tú staidéar orthu agus scrúdaigh **trí** cinn de na próisis sin. **(75 marc)**

(ii) I mí Dheireadh Fómhair 2003, tharla pléascadh portaigh i nDaraidh Braoin, Co. na Gaillimhe, a rinne cuid mhaith damáiste sa cheantar áitiúil.
Déan cur sios achomair ar **dhá** éifeacht a bhí ag an teagmhas ar dhaoine a chónaíonn sa cheantar sin. **(25 marc)**

3. **TÍREOLAÍOCHT SHÓISIALTA: Freagair 3(a) nó 3(b) nó 3(c) nó 3(d).**

(a) **Scrúdaigh an t-aerfhótagraf daite den Mhuileann gCearr a tugadh duit.**

(i) Tarraing sracléarscáil [**Ná déan** rianú] den cheantar a léirítear san fhótagraf. Marcáil agus ainmnigh iad seo a leanas ar an léarscáil:

- **Dhá** shráid
- Canáil
- An stáisiún iarnróid
- Eaglais
- **Trí** limistéar ina bhfuil an úsáid éagsúil talún (seachas an fheirmeoireacht) **(30 marc)**

(ii) "Dealraíonn sé gur tosaíocht do na húdaráis áitiúla i Muileann gCearr é bainistiú tráchta."
Déan trácht ar bhailíocht an ráitis sin agus tagairt agat d'fhianaise ón fhótagraf..
[**Cuimhnigh**: is aerfhótagraf sceabhach é seo, mar sin bain úsáid le do thoil as an gcóras tagartha suímh ceart]. **(35 marc)**

(iii) Samhlaigh go bhfuil láithreán úr-nua á chuardach ag forbróir in áit éigin sa cheantar a léiritear san fhótagraf chun coimpléacs siopadóireachta agus caitheamh aimsire nua a thógáil.
Mol suíomh féideartha amháin don fhorbairt agus mínigh cúis **amháin** i bhfabhar plean den chineál sin agus cúis **amháin** ina aghaidh. **(35 marc)**

(b) **Géarchéimeanna Dídeannaithe agus an Comhshaol**

In an-chuid géarchéimeanna dídeannaithe, is é an gá is práinní le beatha daoine a shábháil a thagann salach ar chuspóirí níos fadtéarmaí ar nós an comhshaol a chosaint agus forbairt inbhuanaithe a chur chun cinn.

Agus tagairt agat do shamplaí a bhfuil staidéar déanta agat orthu, scrúdaigh cruinneas an ráitis sin. **(100 marc)**

(c) Struchtúr Daonra

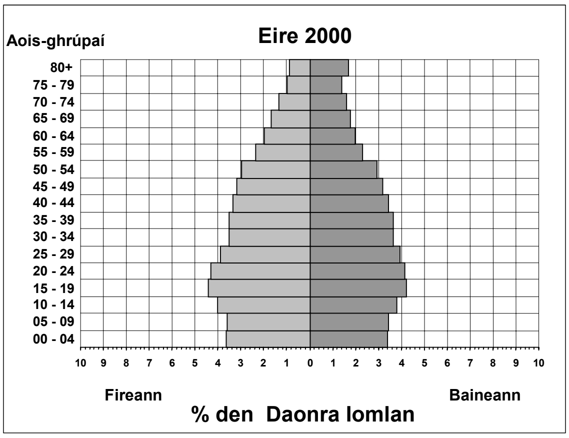

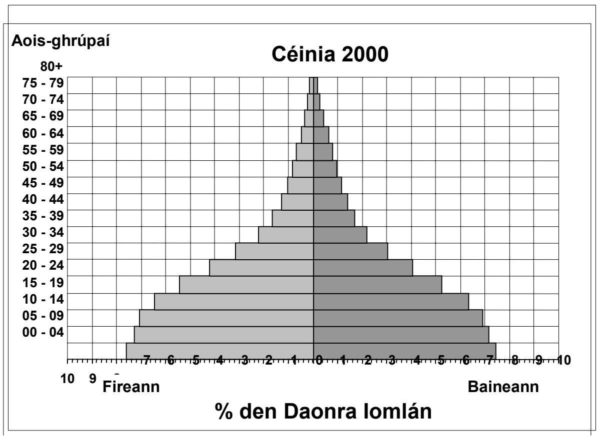

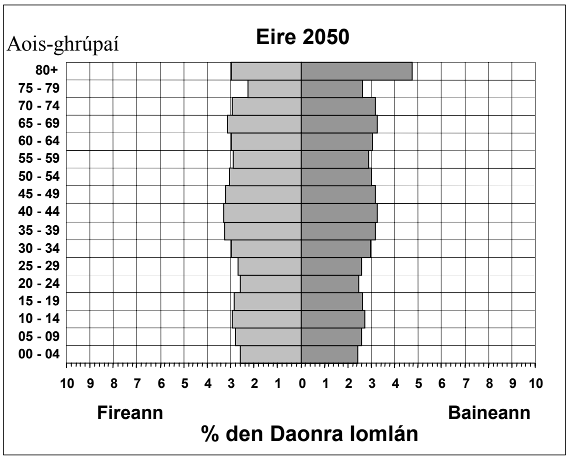

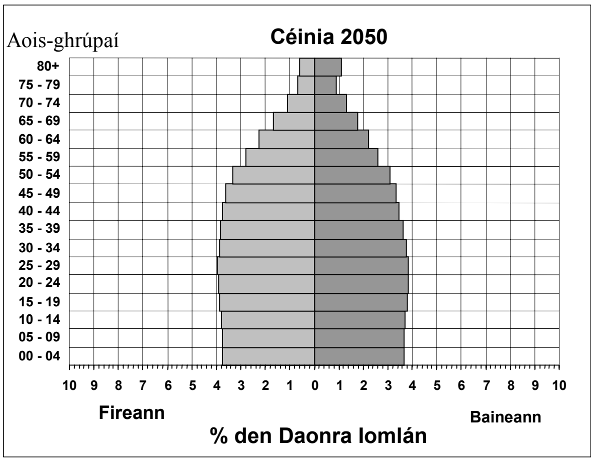

Scrúdaigh na pirimidí daonra thuas – a léiríonn an fíorstruchtúr daonra d'Éirinn agus don Chéinia i 2000 agus an struchtúr réamh-mheasta i 2050.

(i) Déan cur síos agus tabhair míniú ar na difríochtaí atá idir pirimidí na bliana 2000 d'Éirinn agus don Chéinia. **(60 marc)**

(ii) Léiríonn na pirimidí d'Éirinn agus don Chéinia araon i 2050 difríochtaí móra leo siúd don bhliain 2000.
Scrúdaigh conas a chuirfeadh na difríochtaí sin isteach ar an saol sa **dá** thír. **(40 marc)**

(d) Uirbiú

Réigiún	% Cónaitheoirí uirbeacha			
	1950	1975	2000	2030
An Afraic	15	25	37	54
An Áise	17	24	37	55
An Eoraip	51	66	73	80
Meiriceá Laidineach	42	61	76	85
Meiriceá Thuaidh	64	74	79	87
An Aigéine	61	72	73	75
An Domhan	29	37	47	61

Foinse: 'World Urbanisation Prospects: the 2003 Revision' (2004) na N.A.

Déan staidéar ar an tábla seo, a léiríonn treochtaí i gcoibhneas na ndaoine atá ina gcónaí i gceantair uirbeacha i réigiúin dhifriúla an domhain idir 1950 agus 2030.

(i) Scrúdaigh cuid de na hathruithe réigiúnacha a léirítear sa tábla agus tagairt agat do:

- Méid an uirbithe daonra
- An ráta athraithe le linn na tréimhse **(40 marc)**

(ii) Scrúdaigh **dhá** cheann de na hiarmhairtí móra a bhaineann le huirbiú sa domhan, agus tagairt agat do réigiúin atá i mbéal forbartha **agus** forbartha **araon**. **(60 marc)**

4. TÍREOLAÍOCHT EACNAMAÍOCH: Freagair 4(a) nó 4(b) nó 4(c) nó 4(d).

(a) Fuinneamh

% d'Fhuinneamh ó Fhoinsí Éagsúla [1975 & 2004]

Breoslaí a Úsáideann Stáisiúin	1975	2004
Ola	65.0	18.5
Ola agus Gás	-	27.7
Gás	-	13.8
Móin	26.0	5.4
Gual	1.0	19.7
Hidrea [BSL]	8.0	11.03
Príobháideach – gaoth, gás lionadh talun, hidrea	-	3.9

Foinsí: [1975] BSL Tuarascáil Bhliantúil (1992), [2004]

(i) Maidir leis na sonraí thuas, dean cur síos agus tabhair míniú ar an athrú coibhneasta a tháinig ar thábhacht **dhá** fhoinse cumhachta ar bith i nginiúint leictreachais le linn na tréimhse. **(60 marc)**

(ii) "Is iad na príomhchuspóirí don earnáil seo ná. . . . caomhnú fuinnimh agus éifeacht chin-úsáide a fhorbairt." [An Roinn Cumarsáide, Mara agus Achmhainní Nádúrtha, 2004].
Mínigh cén fáth a bhfuil sé den tábhacht go mbainfí na cuspóirí sin amach. **(40 marc)**

(b) Tionscal Déantúsaíochta

(i) Tháinig athrú ar na tosca a théann i bhfeidhm ar lonnú tionsal déanntúsaíochta le himeacht ama.
Scrúdaigh fírinne an ráitis seo agus déan tagairt do shamplaí a ndearna tú staiéar orthu. **(60 marc)**

(ii) Scrúdaigh conas a d'fhéadfadh tionscal déantúsaíochta éifeachtaí dearfacha agus diúltacha **araon** a imirt ar an gcomhshaol. **(40 marc)**

(c) Foraoiseacht nó Iascaireacht

(i) Scrúdaigh an tábhacht a bhaineann le foraoiseacht **nó** iascaireacht d'fhorbairt eacnamaíoch thír Eorpach **amháin** a bhfuil staidéar déanta agat uirthí. **(60 marc)**

(ii) Mínigh an fhíric go mbaineann an-tábhacht le caomhnú na n-acmhainní sin ar fud na cruinne sa lá inniu. **(40 marc)**

(d) Obair Allamuigh

Maidir le cleachtadh **ar bith** in obair allamuigh thíreolaíoch atá déanta agat:

(i) Tabhair teideal agus aidhmeanna na hoibre allamuigh. **(10 marc)**

(ii) Mínigh an chaoi ar réitigh tú don obair allamuigh. **(20 marc)**

(iii) Déan cur síos ar an gcaoi ar bhailigh tú agus a ndearna tú taifeadadh ar shonraí. **(30 marc)**

(iv) Déan cur síos – go mion – ar na torthaí agus na conclúidí. **(30 marc)**

(v) Déan cur síos achomair ar shlí amáin inar chuidigh an obair allamuigh le do chuid eolais ar an abhar a fhorleathnú. **(10 marc)**

ROINN C
Freagair Ceist 5

5. TÍREOLAÍOCHT RÉIGIÚNACH: Freagair 5(a) nó 5(b) nó 5(c) nó 5(d).

(a) Talmhaíocht

"Ba é lion iomlán na bhfeirmeacha in Éirinn sa bhliain 2000 ná 141,500-titim ó 231,400 i 1980." [An Roinn Talmhaíochta agus Bia, 2004].

(i) Scrúdaigh **dhá** thoisc a d'imir tionchar ar an athrú sin. **(60 marc)**

(ii) Tá fadhbanna eacnamaíocha ag cur as do chuid mhaith feirmeoirí san Eoraip. Bain úsáid as samplaí a ndearna tú staidéar orthu agus:

- Mínigh cén fáth a bhfuil sé sin ag tarlú
- Rianaigh conas táthar ag tabhairt faoi ghníomhaíocht fheabhais. **(40 marc)**

(b) Turasóireacht

(i) Déan anailís ar na príomhchúiseanna a bhaineann le forbairt rathúil thionscal na turasóireachta i **ndá** thír chontrártha san Eoraip. **(60 marc)**

(ii) Baineann iarmhairtí dearfacha agus diúltacha araon leis an turasóireacht do réigiún nó do réigiúin.
Bain úsáid as samplaí a bhfuil staidéar déanta agat orthu agus déan cur síos ar iarmhairt dhearfach **amháin** agus ar iarmhairt dhiúltach **amháin** a bhaineann leis an turasóireacht. **(40 marc)**

(c) <u>Réigiúin</u>

Poblacht na hÉireann, an Ghearmáin, An Spáinn, An Iodáil, An Iorua.

Roghnaigh ceann **<u>amháin</u>** de na tíortha Eorpacha thuas agus, le cabhair sracléarscáile, mol agus tabhair cúiseanna lena roinnt i **d<u>trí</u>** réigiún tíreolaíocha **nó breis.** **(100 marc)**

(d) <u>Croílár agus Imeall</u>

(i) Scrúdaigh – go mion – **trí** shaintréith a bhaineann le réigiún imeallach. Déan tagairt i do fhreagra do shampla Eorpach **amháin nó breis.** **(60 marc)**

(ii) Scrúdaigh **dhá** cheann de na héifeachtaí móra is cosúil a bheidh ag forleathnú deireannach an Aontais Eorpaigh ar na chéad 15 bun-bhallstáit. **(40 marc)**

Leathanach Bán

Leathanach Bán

Leathanach Bán

Leathanach Bán